

عالم مجرّدات

(۱)

پژوهشی در حقیقت ملائکه
(فرشتگان)

فریبا چناری

نیکان کتاب

بهار ۸۴

چناری، فریبا ۱۳۴۶-

پژوهشی در حقیقت ملائکه (فرشتگان) / فریبا چناری. -

زنجان: نیکان کتاب، ۱۳۸۴.

ص. ۱۰۰-۱۷۴. (مجموعات؛ ۱)

ISBN 964-8725-25-X: ریال: ۱۲۰۰۰

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۱۷۱-۱۶۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. فرشتگان. الف. عنوان.

۲۹۱/۲۱۵

پ ۹۶۶/۲/ج ۲

انتشارات نیکان کتاب

● پژوهشی در حقیقت ملائکه

فریبا چناری

امور فنی: نیکان کتاب

طراحی روی جلد: امین اجاقلو

لیتوگرافی: پارسا

چاپ و صحافی: محمد

● چاپ اول: بهار ۸۴

تیراژ: ۲۱۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ ریال

شابک: ۹۶۴-۸۷۲۵-۲۵-X / شابک دوره: ۹۶۴-۸۷۲۵-۲۶-۸

زنجان: خیابان سعدی وسط، کوچه‌ی شهید باقری، ساختمان سپهر

تلفن: ۰۲۴۱-۳۲۳۵۵۴۱ / دورنگار: ۰۲۴۱-۳۲۳۵۵۴۲

حق چاپ محفوظ می‌باشد.

مقدمه

صاحبان ادیان و شریعت‌ها بدون استثناء همه عقیده دارند بر وجود مخلوقات لطیفی که دارای شعور و ادراک بوده و زمین و آسمان برای آنها یکسان و در یک چشم به هم زدن مسافات بعیده را طی می‌نمایند و اعمال عظیمه و گوناگون از ایشان صادر می‌شود و آن مخلوقات را در عرف دین فرشته می‌نامند.

محدث مجلسی در بحار الانوار می‌نویسد: امامیه و سایر فرق مسلمین جز فلاسفه که برای تخریب و تزییع عقاید مردم خود را داخل در زمره مسلمین نموده‌اند همه متفق هستند که موجوداتی به نام فرشته وجود دارند و ایشان اجسام لطیفه نورانی و مجردی می‌باشند که بنابر حکمت و مصلحتی که مشیت الهی تعلق بگیرد به اشکال مختلفه و صورتهای گوناگون غیر از سگ و خوک در می‌آیند.

فرشتگان از ماده خلق نشده‌اند؛ بلکه آنها از سنخ شعور و دارای عقل و تدبیر و حدود معینه و قدرت و قوت ما فوق تصور هستند و از این لحاظ بر آنها اطلاق جسم می‌شود. و گرنه متحیز نبوده و دارای ابعاد سه گانه طول و عرض و ارتفاع نمی‌باشند. (۱)

فرشتگان موجودات مجرد و منزّه از نقص مادّیت و جسمانیّت هستند و نیز معرض استکمال تدریجی نخواهند بود و هر چه از نیروی زیاده بر تصوّر واجد هستند، بطور موهبت و کرامت وجودی است که به آنان هدیه شده و جنبه کمال اکتسابی ندارند و ظهور نازلی از قدرت و اراده قاهره مقام کبریایی هستند، بالاخره مقام آنان به پیشگاه کبریایی عبودیت محض و اجراء دستور و وظیفه خاص و معلوم است. و در باره اجرای مأموریت بر ساحت پروردگار هرگز سبقت نجویند؛ زیرا در اراده و همچنین در اجرای قدرت غیبی از خود استقلال ندارند و در شئون وجودی ظهور نازلی از اراده و قدرت کبریایی هستند.

فرشتگان با نیروی غیبی زیاده بر تصوّر قدرت خود را فقط در اجرای اوامر و دستورات پروردگار بکار می‌برند و مورد نهی قرار نمی‌گیرند؛ زیرا نهی فرع امکان تّمرد و جواز اتیان فعل مورد نهی است و فرشتگان اراده و عملی ندارند جز اینکه اوامر و دستورات وجودی را اجراء نمایند. بالاخره اطاعت فرشتگان بر حسب اراده تکوینی اختصاص به امر وجودی و اجرای دستور دارد و منع از فرشتگان مفهوم ندارد.^(۱)

علی بن ابراهیم قمی - در تفسیر خود روایت نموده که از حضرت صادق علیه السّلام سوال شد: ملائکه بیشترند یا بنی آدم؟ فرمود: قسم به ذاتی که جان من در قبضه قدرت او است، هر آینه ملائکه خدا در آسمانها بیشترند از عدد خاک در زمین. و نیست در آسمان محل قدمی مگر آنکه در آن ملکی است که تسبیح و تقدیس می‌نماید ذات سبحانی را. و نیست در زمین درخت و کلوخی مگر آن که در آن ملکی است موکّل به آن عمل، آن را به درگاه الهی برد و خدای تعالی دانا است به آن. و نیست از ملائکه هیچ یک مگر آنکه تقرّب جوید هر روز به خدای تعالی به سبب ولایت ما اهل بیت و استغفار

۱. ر. ک. - حسینی همدانی، سید محمد، انوار درخشان در تفسیر قرآن، انتشارات کتابفروشی

می‌نماید برای دوستان ما و لعن کند دشمنان ما را، و درخواست کند از خدا فرستادن عذاب را بر ایشان. ^(۱)

اثبات (تجرّد مطلق) برای فرشتگان حتی از زمان و مکان و اجزاء کار آسانی نیست، و تحقیق از این مسأله نیز فایده زیادی در بر ندارد، مهم آن است که ما فرشتگان را به اوصافی که قرآن و روایات مسلم اسلامی توصیف کرده بشناسیم و آنها را صنف عظیمی از موجودات والا و برجسته خداوند بدانیم، بی آنکه مقامی جز مقام بندگی و عبودیت برای آنها قائل باشیم و آنها را شریک خداوند در خلقت یا عبادت بدانیم که این شرک و کفر محض است. در بسیاری از عبارات تورات از فرشتگان تعبیر به خدایان می‌کند که تعبیری است شرک آلود، و از نشانه‌های تحریف تورات کنونی است؛ ولی قرآن مجید از اینگونه تعبیرات پاک و منزّه است؛ چرا که برای آنها مقامی جز بندگی و عبادت و اجرای فرمانهای الهی قائل نشده است و نیز چنانکه خواهد آمد از آیات مختلف قرآن بر می‌آید که مقام انسان کامل از فرشتگان والاتر و بالاتر است. ^(۲)

در نهج البلاغه در مورد آفرینش زمین و آسمانها و فرشتگان چنین آمده است: آنگاه میان آسمانهای بلند را باز نمود، و به انواع مختلفه از فرشتگان خود پر کرد، (قسم اول از آنان فرشتگانی هستند که) بعضی از ایشان در حال سجودند، رکوع نمی‌کنند، و برخی در رکوعند، بر پا نمی‌ایستند، و گروهی در صف ایستاده‌اند، از جای خود بیرون نمی‌روند، و بعضی تسبیح گوینده‌اند که خسته نمی‌شوند (همه اصناف ملائکه غیر مادی هستند که) آنانرا نه خواب در چشمها و نه سهو در عقلا می‌آید، و نه سستی و نه غفلت و فرااموشی فرا

۱ - ر. ک. الحسینی الشاه عبدالعظیمی، حسین بن احمد، تفسیر اثنی عشری، انتشارات مبیقات

چاپ اوّل ۱۳۶۴ - ۱۳۶۳ ج ۸، ص ۳۷۳.

۲ - ر. ک. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، انتشارات دارالکتاب الاسلامیه، ۱۳۶۶ - ۱۳۵۳ ش،

می‌گیرد.

و دسته‌ای از آنان (قسم دوم از فرشتگان) امین بر وحی خداوند متعال هستند و برای پیغمبران او زبانها و ترجمانند، و برای رساندن حکم و فرمانش آمد و رفت کنندگان می‌باشند.

و جماعتی از ایشان (قسم سوم از ایشان) نگهبان بندگان و دربان برای بهشتهای او هستند.

و عده‌ای از آنان (قسم چهارم فرشتگان) قدمهاشان در طبقات زیرین زمین ثابت و گردنهاشان از آسمانهای زیرین در گذشته، و اعضاء ایشان از اطراف جهان بیرون رفته، و دوشهای آنان موافق با پایه‌های عرش می‌باشد (و از هیبت و عظمت انوار الهی). در برابر عرش چشمهایشان بزیر افتاده و در زیر آن خود را به بالهایشان پیچیده‌اند (در علم و معرفت خود فرو رفته‌اند تا به حدّی که می‌توانند در عوالم بی‌پایان معارف خدائی سیر کنند، مانند طائری که به توسط دو بال خویش تا اندازه‌ای که می‌تواند در هوا پرواز می‌کند).

میان آن فرشتگان و کسانی که فروترند از ایشان حجابهای عزّت و پرده‌های قدرت زده شده (که کسی به پشت آن پرده‌ها راه علمی ندارد مگر انبیاء و اوصیاء ایشان و خواص از بندگان خدایتعالی).

و معرفت و خداشناسی آن فرشتگان بطوری است که پروردگارشان را در وهم و خیال به صورتی در نیاورند، و نه اوصاف خلایق را بر او جاری سازند، و نه او را به مکانهایی محدود کنند، و به نظائر و امثال به جانبش اشاره نمی‌کنند؛ زیرا فرشتگان شناسایند و دانا، پس کسیکه پروردگارشان را به صورتی در آورد و اوصاف خلایق را بر او جاری سازد و او را به حدّی محدود کند به جانبش اشاره نماید نادان است.^(۱)